

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ І ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПЛАНУВАННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

ТАТАРИН Назарій Миколайович - кандидат юридичних наук, фахівець відділу режимно-секретного та документального забезпечення Львівського державного університету внутрішніх справ

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-3888-2104>

УДК 343.985

У статті підкреслено, що оцінка ефективності по відношенню до процесу організації та планування розслідування кримінальних правопорушень, полягає у визначенні та проведенні заходів моніторингу, аналізу та контролю за досягненням упорядкованості досудового розслідування, вирішенням завдань кримінального провадження, економії часу та ресурсів. Зазначено, що організація та планування розслідування кримінальних правопорушень вважаються ефективними, якщо буде досягнуто бажаного результату. З'ясовано, що бажаним ефектом організації та планування розслідування кримінальних правопорушень є обсяг вирішення завдань кримінального провадження стратегічного та тактичного характеру, які полягають у впорядкуванні й оптимізації процесу досудового розслідування, створенні сприятливих для розслідування умов, за яких з найменшими затратами сил і засобів у коротшій строки вдається отримати достатній обсяг доказової інформації про обставини, що підлягають доказуванню в кримінальному провадженні. Встановлено, що критерії ефективності організації та планування розслідування кримінальних правопорушень повинні у повній мірі відображати результати такої діяльності та демонструвати рівень вирішення завдань кримінального провадження. Названо основні критерії ефективності організації та планування розслідування кримінальних правопорушень: дотримання строків досудового розслідування; відсутність порушень міжнародних пра-

вових стандартів у кримінальному провадженні та процедури здійснення досудового розслідування кримінальних правопорушень; встановлення особи, котра вчинила кримінальне правопорушення; достатність доказової бази; встановлення всіх обставин, що підлягають доказуванню; використання всіх наявних можливостей для вирішення поставлених завдань розслідування; тощо. Виокремлено фактори оптимізації організації та планування розслідування кримінальних правопорушень: законодавчі ініціативи щодо вдосконалення процедури розслідування; підвищення фінансування правоохоронної сфери; використання досягнень науки і техніки; підвищення рівня підготовки та кваліфікації працівників правоохоронних органів, зокрема, які здійснюють досудове розслідування; покращення інформаційно-довідкового, методичного та матеріально-технічного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень; цифровізація досудового розслідування; тощо.

Ключові слова: планування розслідування, кримінальні правопорушення, ефективність, оптимізація, критерії, фактори.

Постановка проблеми

Одним із основних завдань організації та планування розслідування кримінальних правопорушень, яке визначає сутність і значення цих категорій, безперечно є їх націленість на оптимізацію процесу досудового розслідування й, як результат, забезпечення виконання стратегічних і так-

тичних завдань такого розслідування. Відповідно, якщо організація та планування розслідування покликані забезпечувати ефективність досудового розслідування, повинні бути розроблені критерії оцінки ефективності реалізації вказаної діяльності, а також вироблені шляхи, спрямовані на оптимізацію організації та планування як способу оптимізації досудового розслідування. У цьому контексті вбачається актуальним питання про оцінку ефективності та шляхи оптимізації організації та планування розслідування кримінальних правопорушень.

Аналіз останніх досліджень

Проблематика організації та планування розслідування кримінальних правопорушень досліджується в наукових працях, присвячених як загальним положенням їх реалізації, так і особливостям реалізації під час проведення окремих процесуальних дій чи розслідування певного виду (групи) кримінальних правопорушень. Однак у таких працях не знайшло свого вирішення питання про оцінку ефективності та шляхи оптимізації організації та планування розслідування кримінальних правопорушень.

Метою статті є визначення критеріїв і способів оцінки ефективності, а також шляхів оптимізації організації та планування розслідування кримінальних правопорушень.

Виклад основного матеріалу

Оцінка ефективності по відношенню до окремого процесу, в нашому випадку стосовно організації та планування розслідування кримінальних правопорушень, полягає у визначенні та проведенні заходів моніторингу, аналізу та контролю за досягненням упорядкованості досудового розслідування, вирішенням завдань кримінального провадження, економією часу та ресурсів.

Говорячи про ефективність організації та планування розслідування кримінальних правопорушень, варто розуміти, що потрібно проаналізувати отриманий

ефект, співставити його із поставленими цілями та з'ясувати, чи він є бажаним. Зокрема, у фаховій літературі під ефектом пропонують розуміти «результат реалізації заходів, що спрямовані на підвищення ефективності виробництва за рахунок економії та раціонального використання всіх виробничих ресурсів» [1, с. 452]. Крім того, термін «ефект» використовується в якості економічної категорії. У такому разі він «відображає перевищення результатів діяльності над витратами, це певна форма результату» [1, с. 452].

Відповідно, враховуючи вищенаведене, можна стверджувати, що організація та планування розслідування кримінальних правопорушень вважаються ефективними, якщо буде досягнуто бажаного результату. Цей результат полягає у врахуванні та забезпеченні під час досудового розслідування «вимог процесуальної економії, доцільності, розумності та законності, а також неухильного забезпечення реалізації принципу змагальності» [2, с. 200]. Іншими словами, бажаним ефектом організації та планування розслідування кримінальних правопорушень є обсяг вирішення завдань кримінального провадження стратегічного та тактичного характеру, які полягають у впорядкуванні й оптимізації процесу досудового розслідування, створенні сприятливих для розслідування умов, за яких з найменшими затратами сил і засобів у коротші строки вдається отримати достатній обсяг доказової інформації про обставини, що підлягають доказуванню в кримінальному провадженні.

При цьому критерії ефективності організації та планування розслідування кримінальних правопорушень повинні у повній мірі відображати результати такої діяльності та демонструвати рівень вирішення завдань кримінального провадження. Зокрема, серед основних критеріїв ефективності організації та планування розслідування кримінальних правопорушень можна назвати:

- дотримання строків досудового розслідування;
- відсутність порушень міжнародних правових стандартів у кримінальному

провадженні та процедури здійснення досудового розслідування кримінальних правопорушень;

- встановлення особи, котра вчинила кримінальне правопорушення;
- достатність доказової бази;
- встановлення всіх обставин, що підлягають доказуванню;
- використання всіх наявних можливостей для вирішення поставлених завдань розслідування; тощо.

При цьому, як відомо, «досконалість не має меж». Не є винятком із цього правила й діяльність з організації та планування розслідування кримінальних правопорушень. Це означає, що, не дивлячись на те, що організація та планування розслідування – це способи оптимізації досудового розслідування, методи організації та планування розслідування також можуть удосконалюватися шляхом оптимізації. У такому разі буде підвищено ефективність досудового розслідування кримінальних правопорушень зокрема і кримінального провадження взагалі.

У контексті вищенаведеного науковий інтерес представляють фактори підвищення ефективності (оптимізації) організації та планування розслідування кримінальних правопорушень. Зокрема, під факторами підвищення ефективності діяльності слід розуміти «його якісні особливості, які приводять до зростання потенціалу та характеризуються можливістю позитивних змін, наявністю необхідних ресурсів і умов їх використання» [1, с. 455]. Серед основних факторів оптимізації організації та планування розслідування кримінальних правопорушень пропонуємо виокремлювати: законодавчі ініціативи щодо вдосконалення процедури розслідування; підвищення фінансування правоохоронної сфери; використання досягнень науки і техніки; підвищення рівня підготовки та кваліфікації працівників правоохоронних органів, зокрема, які здійснюють досудове розслідування; покращення інформаційно-довідкового, методичного та матеріально-технічного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень; тощо.

Також ще одним фактором оптимізації організації та планування розслідування є «підвищення ефективності організації діяльності правоохоронних органів в Україні», одним із пріоритетних напрямів якого є «вдосконалення організації управлінської діяльності». Як зазначає В.О. Гусева, «до основних шляхів вдосконалення організації управлінської діяльності правоохоронних органів можна віднести: уточнення об'єкта управлінської діяльності, переорієнтацію і модернізацію інформаційно-аналітичної роботи, оптимізацію процесу вироблення та прийняття управлінських рішень, створення ефективного механізму реалізації прийнятих рішень, вдосконалення системи контролю, оцінки та обліку результатів діяльності» [3, с. 76].

При цьому важлива роль у оптимізації організації та планування розслідування кримінальних правопорушень, як і діяльності органів досудового розслідування, відводиться науковим рекомендаціям, зокрема, розроблених криміналістичною наукою. Як стверджує з цього приводу М.В. Калатур, «рекомендації по вдосконаленню організації праці слідчого повинні бути науково обґрунтованими, що передбачає визначення завдань, збір відомостей, аналіз зібраних даних, виявлення недоліків організації праці, розробку гіпотез і пропозицій про заходи щодо удосконалення праці слідчого, моделювання, експериментальну перевірку гіпотез і пропозицій, аналіз результатів експериментів і коригування пропозицій по раціоналізації праці, остаточне формулювання і внесення пропозицій для компетентних органів, контрольне вивчення ефективності впроваджених пропозицій» [4, с. 147].

Окремо варто зазначити, що одним із способів оптимізації організації та планування розслідування кримінальних правопорушень, безсумнівно, є цифровізація цих процесів. Зокрема, як стверджує С. Мохіні, «мобільні технології все більше застосовуються інформаційно інтенсивними організаціями, такими як державні поліцейські корпорації, для підтримки завдань своїх співробітників, для управління інформацією та інновацій. Однак,

оскільки поліцейські організації є державними організаціями, технологічні рішення здебільшого приймаються керівниками та політиками, а бюджет є ключовим фактором. Тому, як правило, не оцінюється, чи підходять використані технології для поліцейських завдань і чи покращують вони ефективність. Мета цього дослідження полягає в тому, щоб встановити, чи мобільні технології підтримують поліцейські завдання, і чи планшетні комп'ютери особливо підходять для спеціалізованих поліцейських завдань відділів кримінального розслідування та відділів сексуальних злочинів і насильства над дітьми. Керуючись інтерпретаційною парадигмою та теорією відповідності технології завдань, це дослідження досліджує використання планшетних комп'ютерів двома поліцейськими підрозділами для покращення продуктивності. Оскільки інформація має важливе значення для завдань поліції, дані, зібрані за допомогою фокус-груп, визначають вплив цих технологій на розслідування справ, управління інформацією та продуктивність цих підрозділів із використанням планшетних ПК. Внесок цього дослідження в мобільні інформаційні системи полягає в тому, що якщо технологічні параметри підходять для завдань, що базуються на інформації, результатом є віртуалізація процесів, завдяки якій досягається покращена продуктивність завдяки зниженню витрат, прозорості, командній роботі та швидким та обґрунтованим рішенням. Результати цього дослідження можуть бути використані поліцейськими організаціями, а також іншими організаціями для ефективного впровадження мобільних технологій» [5, с. 66–80].

Висновки

Отже, оцінка ефективності по відношенню до процесу організації та планування розслідування кримінальних правопорушень, полягає у визначенні та проведенні заходів моніторингу, аналізу та контролю за досягненням упорядкованості досудового розслідування, вирішенням завдань кримінального провадження, економією часу та ресурсів. Організація та

планування розслідування кримінальних правопорушень вважаються ефективними, якщо буде досягнуто бажаного результату. Бажаним ефектом організації та планування розслідування кримінальних правопорушень є обсяг вирішення завдань кримінального провадження стратегічного та тактичного характеру, які полягають у впорядкуванні й оптимізації процесу досудового розслідування, створенні сприятливих для розслідування умов, за яких з найменшими затратами сил і засобів у коротші строки вдається отримати достатній обсяг доказової інформації про обставини, що підлягають доказуванню в кримінальному провадженні. Критерії ефективності організації та планування розслідування кримінальних правопорушень повинні у повній мірі відображати результати такої діяльності та демонструвати рівень вирішення завдань кримінального провадження. Основними критеріями ефективності організації та планування розслідування кримінальних правопорушень є: дотримання строків досудового розслідування; відсутність порушень міжнародних правових стандартів у кримінальному провадженні та процедури здійснення досудового розслідування кримінальних правопорушень; встановлення особи, котра вчинила кримінальне правопорушення; достатність доказової бази; встановлення всіх обставин, що підлягають доказуванню; використання всіх наявних можливостей для вирішення поставлених завдань розслідування; тощо.

Факторами оптимізації організації та планування розслідування кримінальних правопорушень є: законодавчі ініціативи щодо вдосконалення процедури розслідування; підвищення фінансування правоохоронної сфери; використання досягнень науки і техніки; підвищення рівня підготовки та кваліфікації працівників правоохоронних органів, зокрема, які здійснюють досудове розслідування; покращення інформаційно-довідкового, методичного та матеріально-технічного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень; цифровізація досудового розслідування; тощо.

Література

1. Пилипенко С.М. Теоретичні засади оцінки ефективності діяльності підприємства. *Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського*. 2016. Вип. 10. С. 452–456.
2. Ромців О. Планування як важливий напрям організації розслідування злочинів у сфері службової діяльності в умовах протидії. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: *Юридичні науки*. 2019. Вип. 22. С. 199–204.
3. Гусєва В.О. Основні напрями регулювання діяльності правоохоронних органів України в умовах її реформування. *Сталий розвиток 2030: правова, економічна, соціальна, екологічна та політичні складові*: зб. матеріалів Міжнар. міждисциплін. конф. (м. Будапешт, Угорщина, 2017 р.) / Івано-Франків. ун-т права імені короля Данила Галицького, Ін-т міжнар. акад. і наук. співпраці. Будапешт, 2017. С. 73–76. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/items/ccd51a70-6139-4086-9c8c-9019bc1b4407>.
4. Калатур М.В. Щодо особливостей наукової організації праці слідчих ОВС. *Юридична наука*. 2014. № 12. С. 141–148.
5. Singh, Mohini. (2017). Mobile technologies for police tasks: An Australian study. *Journal of organizational computing and electronic commerce*, 27, 1, 66–80.

SUMMARY

The article emphasizes that the assessment of effectiveness in relation to the process of organizing and planning the investigation of criminal offenses consists in determining and conducting monitoring, analysis and control measures to achieve the orderliness of the pre-trial investigation, solving the tasks of criminal proceedings, saving time and resources. It is noted that the organization and planning of the investigation of criminal offenses are considered effective if the desired result is achieved. It was found that the desired effect of the organization and planning of the investigation of criminal offenses is the scope of solving the tasks of criminal proceedings of a strategic and tactical nature, which consist in streamlining and optimizing the process of pre-trial investigation, creating favorable conditions for the investigation, under which with the least expenditure of forces and means in the shortest time it is possible to obtain a sufficient amount of evidentiary information about the circumstances to be proven in criminal proceedings. It was established that the criteria for the effectiveness of the organization and planning of the investigation of criminal offenses should fully reflect the results of such activities and demonstrate the level of solving the tasks of criminal proceedings. The main criteria for the effectiveness of the organization and planning of the investigation of criminal offenses are named: compliance with the terms of the pre-trial investigation; absence of violations of international legal standards in criminal proceedings and the procedure for pretrial investigation of criminal offenses; identification of a person who has committed a criminal offense; sufficiency of the evidence base; establishment of all circumstances subject to proof; use of all available opportunities to solve the tasks of the investigation; etc. The factors of optimization of the organization and planning of the investigation of criminal offenses are singled out: legislative initiatives to improve the investigation procedure; increase in funding of the law enforcement sphere; use of science and technology achievements; increasing the level of training and qualification of law enforcement officers, in particular, those conducting pre-trial investigations; improvement of informational, reference, methodical and logistical support for the investigation of criminal offenses; digitization of pre-trial investigation; etc.

Key words: investigation planning, criminal offenses, efficiency, optimization, criterion, factors.